

Lapin Kullankaivajain Liitto ry
PL 86
99871 Inari
www.kullankaivajat.fi
p. 0400-836 500

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n lausunto kaivoslakiuudistukseen

Lapin Kullankaivajain Liitto ry (LKL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa 8.10.2008 julkistettuun ehdotukseen uudeksi kaivoslaiksi.

Kullankaivun osalta annettu ehdotus sisältää joitakin toimintamme kannalta hyvin kriittisiä elementtejä. Kaivospiirien sekä Lemmenjoen koneellisen kaivun lakkauttaminen ovat ammattimaisen kullankaivun jatkumisen kannalta kohtalokkaita. Harrastemuotoista elämäntapakauvia ajatellen pakollisen karenssiajan poistaminen on selvästi positiivinen asia, sen sijaan korvausten nostaminen moninkertaiseksi on kerta kaikkiaan kohtuutonta.

Kullankaivun ja Lemmenjoen historia

Suomen Lappi on Euroopan ainoa alue josta on löydetty maaperästä irtokultaa siinä määrin että pienimuotoinen kullankaivu on taloudellisesti kannattavaa. Ilman Lemmenjokea ja sen kultaa ammattimaista kullankaivua tuskin Euroopassa olisi.

Lapin irtokullankaivun (lakitekstissä kullanhuuhdonta) vuosittainen kullantuotto kokonaisuudessaan n.25kg, josta Lemmenjoen konekaivajien osuus on erittäin merkittävä: n.20kg. Kullankaivajat tuottavat Lapissa kultaa erittäin ekologisella tavalla. Kultagramman tuottamiseen tarvitaan vain murto-osa siitä energiamäärästä ja luonnonvaroista mitä iso kalliokultakaivos kuluttaa. Kun vielä todetaan että mitään kemikaaleja ei kullanhuuhdonnassa käytetä, voidaan puhua todellisesta ekokullasta.

Lemmenjoen kulta löydettiin 1945, jonka jälkeen parissa vuodessa kaivu eteni Morgamilta lähialueen puroille (Miessijoelle, Puskuojalle ja Jäkälä-äytsille). Nykypäivän konekaivu tapahtuu täsmälleen samoilla puroilla. Kulta-alue ei ole näin ollen laajentunut enää alkuvuosien jälkeen

lainkaan. Vaikka maisemat kulta-alueellakin purojen ulkopuolella ovat täysin koskemattonta erämaata, on itse puronvarret käännetty moneen kertaan ja puron paikkaakin on monin paikoin siirretty lapiomiesten toimesta jo 50-luvulla. Puheena olevien kultapurojen osalta ei luonnonvaraisuudesta ole voinut puhua ainakaan 50:een vuoteen.

Kultapurojen pintakerroksista kulta on kaivettu lapiolla jo vuosikymmeniä sitten muutamaa yksittäistä esiintymää lukuun ottamatta. Tämän kaivuvaiheen jälkeen on jäänyt kultaesiintymiä joiden pitoisuus on lapiokaivajalle liian pieni tai maakerrokset liian paksuja. Tätä tukee esim. ministeriön (KTM/TEM) tilastot jotka osoittavat konekaivajien kaivavan heikomman kultapitoisuuden esiintymää kuin lapiokaivajat. Nykyajan kaivinkonekalustolla voidaan kaivaa melko heikkojakin pitoisuuksia taloudellisesti kannattavasti. Tämä edellyttää maankäsittelylaitteiston kokoluokan ja toimintatavan sovittamista kunkin puron ja esiintymän mukaan optimaaliseksi. Lakiuudistuksessa ehdotettu kaivukaluston pienentäminen tai siirtyminen lapiokaivuun muuttaa toiminnan kannattavuuden vahvasti negatiiviseksi. Ehdotetun mukaisesti toteutettuna kaivoslaki muuttaisi kullankaivajien ammatin kalliiksi harrastukseksi.

Lemmenjoen kansallispuisto laajeni kullankaivualueille vasta vuonna 1971. Siinä yhteydessä kullankaivajille luvattiin, että toiminta saa jatkua. Lupaus kirjattiin kansallispuistosta annettuun lakiin ja lisäksi eduskunta antoi asiasta ponnin. Lupauksia ei ole pidetty ja oikeuksia on kavennettu vuosien varrella merkittävästi.

Kullankaivualan osuus Lemmenjoen kansallispuistosta on n.1,65 promillea. Koneellisesti on kaivettu tai tullaan kaivamaan tästä enintään kolmannes eli koneellisesti kaivettava ala puistosta on enintään puoli tuhannesosaa. Kaivujäljet maisemoidaan, eikä n. 10 vuoden jälkeen kaivualueita voi maastossa enää tunnistaa, ellei tiedä kaivualan sijaintia.

Vesistötarkkailu ja yhteistyö viranomaisten kanssa

Koneellisen kullankaivun uuden kukoistuksen myötä 1980-luvulla alkoi kultapurojen alajuoksulla esiintyä veden samenessa. Yhteistyössä viranomaisten kanssa kullankaivajat alkoivat parantaa pesumenetelmiään, siirryttiin kiertoveden käyttöön ja selkeytysaltaisiin. Kiertovedellä tarkoitetaan kaivussa käytettävän veden kierrättämistä vesipumpulla kirkkaan puroveden sijasta. Kaivussa samentunut vesi selkeytettiin selkeytysaltaissa, joiden kokoa ja rakennetta säätelee konekaivun mahdollistava ympäristölupa.

Samaan aikaan kaivajat velvoitettiin kustantamaan vuosittaisen vesinäytteenoton ja analysoinnin. Viimeisen parin vuoden ajan vesinäytteet on toteutettu kaikkien ympäristöluvallisten kullankaivajien yhteistarkkailuna, yhteistyössä Lapin Ympäristökeskuksen, Metsähallituksen ja Lapin Kullankaivajain Liiton kesken. Viranomaisneuvotteluissa on todettu, että kullankaivajien tekemät toimenpiteet (kaivussa käytettävän veden kierrättäminen, selkeytysaltaat jne.) ovat merkittävästi vähentäneet kyseisiä haittoja.

Ehdotetun lakiuudistuksen konekaivukielto ja kaivospiirien lakkautus on perusteiltaan valheellinen

Koneellista kullankaivua arvostellaan useasti kahdella eri perusteella: ilmavalokuvista ja veden hetkellisestä samentumisesta. Ilmavalokuvien osalta arvostelu kohdistuu siihen kuinka suurella

alueella on isoja, kuraista vettä sisältäviä altaita. Maata on kuorittu isolta alueelta. Tämän taustalla on edellä mainittu kaivuveden selkeytys ennen sen laskemista takaisin puroon. Mitä kirkkaampaa vettä halutaan, sitä enemmän altaita on peräkkäin oltava. Monella kaivajalla allasjono täyttääkin koko kaivospiirin alarajaa myöten. Valitettavan usein lehtijutuissa maisemakuvan yhteydessä jätetään kertomatta kuvassa esiintyvien allastusten tarkoitus.

Huomattakoon, että jos kaivospiirejä myönnettäessä olisi ollut tiedossa tällaiset veden laatuongelmat ja vaatimukset, olisi moni kaivaja varmasti ottanut vähintään apualueeksi kaivualueen alapuolelta tai sivustoilta alueen valutuskentäksi. Nyt joudutaan työskentelemään ahtaalla kaivospiirialueella maanhaltijan kieltäessä kaivospiirin ulkopuolisen valutuskentän tekemisen.

Veden hetkellistä samentumista ei voida missään kaivumenetelmässä kokonaan estää. Jo pelkkä kaivinkoneen ajaminen puroon yli sementaa veden kokonaan hetkeksi. Joskus olemassa olevaa puroa joudutaan siirtämään mikä aiheuttaa pidemmän samentuman. Ympäristöluvassa asia on kuitenkin huomioitu. Havaitessaan samentuman kaivaja on velvollinen selvittämään samentuman syy ja ryhtymään toimenpiteisiin asian korjaamiseksi. Erityisesti huomattakoon että kullankaivajat ovat sopineet Lapin Ympäristökeskuksen kanssa samentumien ilmoittamisesta etukäteen, mikäli sellainen työvaihe on tulossa. Yhteistyötä tällä saralla kehitetään paraikaa edelleen.

Näistä hetkellisistä samentumista otetut valokuvat ovat usein konekaivun vastustajan todisteina. Edellä mainitut luonnonlait ja toimintatavat kerrottuaan kullankaivajat eivät kiellä, etteikö hetkellisiä samentumia olisi, mutta paljon oleellisempaa onkin pohtia onko samentumista haittaa.

Lakiuudistuksessa väitetään kullankaivun aiheuttaman samentuman vaikutuksista seuraavaa:

”Haitallisia vaikutuksia ovat erityisesti vesistön samentuminen ”

Koneellisen kullankaivun harjoittajat toimivat ympäristöluvan säännösten mukaisesti. Oleellinen osa ympäristöluvasta on kaivualueen alapuolisen veden laadusta huolehtiminen ja siihen liittyen vesinäytteet. Viimeisten vuosien aikana asia on toteutettu vesistön yhteistarkkailuna, mutta jo sitäkin ennen kullankaivajat yhteistyönä teettävät vesinäytteiden oton ja analysoinnin puolueettoman tahon toimesta.

Veden sameus on yksi perussuureista, jotka analysoidaan kahdesti vuodessa otettavissa näytteissä. Lisäksi Lapin Ympäristökeskus tekee satunnaisia pistotarkastuksia. Sameuden mittayksikkönä on FTU, jonka tulkintaa voidaan helpottaa kertomalla että kirkas järvi syvänteessä vastaa lukua 10 FTU. Jos vedessä ei ole silmännähtävää sameutta, vastaa se lukua 5 FTU. Hyvän kaivuveden rajana on 1 FTU.

Lemmenjoen pääuoman mittauspisteenä on kullankaivualueen alapuolelta eniten turistien käyttämä paikka (Ravadasjärvi). Tästä mitattujen sameuslukujen keskiarvo on 0,63 FTU, siis selvästi parempaa kuin hyvä kaivovesi. Kyseinen mittauspiste on ollut mukana mittaushjelmassa vuodesta 1998, jonka jälkeen on tehty 16 mittausta ja vain kaksi kertaa on analysoitu yli hyvän kaivuveden oleva tulos (1,4 vuonna 2001 ja 1,5 vuonna 2006). Näidenkin tulosten korrelaatiota kullankaivuun ei ole todistettu. Myös esimerkiksi voimakkaat sateet aiheuttavat samentumaa, puhumattakaan kevättulvista, joiden samentava vaikutus on monikymmenkertainen. Näin ollen Lemmenjoen pääuoma on analyysien mukaan normaalia kirkasta tunturijärven vettä, laadultaan parempaa kuin normaali kaivovesi. Tuloksista ei voida havaita mitään nousevaa trendiä. Väite jonka mukaan toiminnan mahdollisia vaikutuksia vesistöön ei ole enää mahdollista hallita on selvästi paikkansa pitämätön.

”kalastolle kiintoaineksesta aiheutuvat haitat.”

Veteen irtoava kiintoaine on samoin kuin edellä, analysoitu kaikista vesinäytteistä. Kiintoaineksen osalta tulkinta on vastaavasti: Järvivesi syvänteessä = 10, järvivesi pinnassa = 0,1-5 ja hyvä kaivovesi = 1,0 (yksikkönä mg/l).

Mainitun mittauspaikan mitattujen tulosten keskiarvo on 0,98 mg/l, siis jälleen parempaa kuin hyvä kaivovesi. Minkäänlaista trendiä huonompaan suuntaan ei ole nähtävissä.

Väitteen mukaan kalastolle aiheutuu kiintoaineksesta haittaa. Tiedetään että runsas kiintoaine voi peittää ja siten hävittää virtakatuisten lohikalojen kutusoraikot ja tukahduttaa kehittymässä olevan mädin (esim. metsäojitus ja turvetuotanto). Kullankaivun osalta tällaista tutkimusta ei kuitenkaan ole tehty. Ei myöskään ole arvioitu maaperästä vesistöön huuhtoutuvan ravintoperäisen aineksen positiivisia vaikutuksia kalastoon.

Kun osalla aluetta kalasto on kullankaivajien istuttamaa, voidaan todeta että kulta-alueen kalakanta on ennemminkin hyötynyt kuin kärsinyt kullankaivusta ja kullankaivajista.

Vesinäytteet, Ravadasjärvi 1998-2008:

Ravadasjärvi		
	RJ2	
	Sameus	Kiintoaine
	(FTU)	mg/l
12.10.1998	0,64	0,3
23.07.1999	0,46	<1
01.09.1999	0,97	<1
17.09.1999	0,54	0,8
13.08.2000	0,55	<1
22.09.2000	0,51	<1
13.09.2001	1,4	<1
09.06.2003	0,35	1
15.10.2003	0,71	<1
30.06.2004	0,03	<1
24.09.2004	0,08	<1
25.07.2006	0,99	1,3
30.08.2006	1,5	1,3
06.09.2007	0,59	<1
07.07.2008	0,48	<1
31.08.2008	0,28	1,2
keskiarvo	0,63	0,98

Väitettyjen vesiongelmiä osalta viittaamme lopuksi Lapin Ympäristökeskuksen Ylitarkastaja Marko Kiviniemen (18.11.2008) laatimaan ”LAUSUNTO KONEELLISEN KULLANKAIVUN YHTEISTARKKAILUN VESINÄYTTEIDEN ANALYYSITULOKSISTA LEMMENJOEN ALUEELLA VUOSILTA 2006-2008”:

”Samentumilla on korkeintaan lieviä vaikutuksia joen veden laatuun” ja ...”ilmentää vesiensuojelutoimien olleen onnistuneita”.

Näin ollen lakiuudistuksessa esitetyt väitteet veden huonosta laadusta ovat kokonaisuudessaan virheellisiä.

”maastolle liikkumisesta aiheutuvat haitat.”

Lemmenjoen alueella harjoitetaan kullankaivun lisäksi normaalia nykyaikaista porotaloutta. Kansallispuiston sisällä on n. 700 km luonnonhyödyntämisreittejä. Nämä ovat poromiesten lisäksi Metsähallituksen virkamiesten ja rajavartioston käytössä.

Koneellisen kullankaivun varsinainen huolto tapahtuu talvella lumipeitteen aikana. Tästä ei jää maastoon jälkiä ja oletettavasti lakiuudistuksen väite tarkoittaaakin kesäaikaista liikennettä. Koneellisen kullankaivun harjoittajat ovat saaneet erillisen hakemuksen jälkeen luvan käyttää kesäaikaan mönkijää kaivospiirinsä huoltamiseen. Lupa on kaivajakohtainen ja koskee vain tarkalleen määrättyä reittiä venesatamasta kyseisen kaivajan omalle kaivupaikalle. Kyseistä reittiä on Metsähallitus kunnostanut yhteistyössä kullankaivajien kanssa. Kullankaivun myötä uusia 'uria' on syntynyt (vanhojen kävelypolkujen päälle) joitakin kilometrejä, joita nykyään käyttää muutkin em. puiston käyttäjät.

Kaikkiaan kullankaivajien käytössä on n.20 km mönkijäuria, erillistapauksessa kertakäyttöluvalla lisäksi n.20 km ”talvitie” Lemmenjoen kylään. Tätä verrattaessa puiston massiiviseen kokoon (kullankaivua on vain n.1,65 promillea puiston alasta) ja mainittuun määrään luonnonhyödyntämisreittejä, ei voida väittää että kullankaivu olisi luonut erityisen pahan maastoliikenneongelman. Kaivualue on pysynyt kutakuinkin samana jo 50-luvulta lähtien, joten painetta maastoliikenteen siirtymiseen uusille alueille ei ole vaan päinvastoin kaivun vähetessä liikennöintitarvekin vähenee.

Konekaivun lakkauttaminen on tarpeetonta

Lemmenjoella koneellinen kaivu jatkuu niillä kaivospiireillä, joihin johtavat valtaukset olivat voimassa ennen vuotta 1992. Osa näistä alueista on jo nyt kaivettu koneella loppuun ja yhdestä kaivospiiristä on luovuttu. Nyt koneella hyödynnettävä kulta on vähenemässä muuallakin ja konekaivun alasarjo on nähtävissä lähitulevaisuudessa. Lapin Kullankaivajain Liitto ry teki kyselyn jäsenistönsä keskuudessa konekaivun tulevaisuudesta: kun kultaa nyt kaivetaan 16:lla kaivupaikalla, on vuonna 2020 enää 10 kaivupaikkaa aktiivisena ja 2020-luvun lopussa enää alle 5. Koneellinen kaivu on edellä kuvatulla tavalla vähenemässä luonnostaan, joten Lapin Kullankaivajain Liitto ry ei näe esitettyä nopeutettua aikataulua tässä mielessä järkevänä.

Kullanhuuhdontakaivospiirien raukeaminen valtion mailla loukkaa kaivospiirien omistajien perusoikeuksia

Kaivoslain uudistamista valmistelleen työryhmän ehdotuksen mukaan kullanhuuhdonta varten aikaisempien säännösten nojalla myönnettyjen kaivosoikeuksien voimassaolo päättyisi neljän vuoden kuluttua lain voimaantulosta. Kyseisten oikeuksien haltijoilla olisi kuitenkin etuoikeus hakea vastaavalle alueelle uuden kaivoslain mukaista määräaikaista kullanhuuhdentalupaa.

Työryhmän esityksen yleisperustelujen mukaan esityksen keskeisenä tavoitteena on kaivoslainsäädännön kokonaisuudistus siten, että turvataan yleiset ja yksityiset edut ottaen huomioon perusoikeusjärjestelmä kokonaisuudessaan.

Omaisuuksien suoja koskevan perustuslain 15 §:n 1 momentin nojalla jokaisen omaisuus on turvattu ja 2 momentin nojalla omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla.

Työryhmä toteaa, että kaivoslainsäädännön perinteen valossa on ilmeistä, että esityksessä tarkoitetut valtaus-, kaivos- ja kullanhuuhdentaluvat perustavat haltijalleen perustuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun omaisuuden suojan piiriin kuuluvia varallisuusarvoisia oikeuksia.

Työryhmän mukaan valtaus-, kaivos- ja kullanhuuhdentaluvat ovat haltijoilleen varallisuusarvoisia etuuksia, joiden on tarpeen olla siirrettäviä. Valtaus- ja kaivoslupa olisivat nykyiseen tapaan siirtokelpoisia varallisuusarvoisia. Niiden kiinnittäminen olisi yrityskiinnityslakiin ehdotetun muutoksen nojalla mahdollista.

Aivan samoin, työryhmän edellä toteamalla tavalla, nykyiset valtausoikeudet ja kaivospiirioikeudet ovat haltijoilleen perustuslaissa tarkoitetun omaisuuden suojan piiriin kuuluvia oikeuksia. Kaivospiirioikeuden voi pätevästi periä, luovuttaa, pantata ja kiinnittää.

Kaivospiirien haltijat ovat sijoittaneet kaivospiirinsä perustamiseen tai hankintaan kymmeniä tuhansia euroja ja kaivostoiminnan varustamiseen lisäksi niin, että investoinnit eri kaivospiireillä vaihtelevat kymmenistä tuhansista satoihin tuhansiin euroihin.

Nämä investoinnit on uskallettu tehdä sillä perusteella, että kaivospiirien haltijat ovat luottaneet kaivospiirioikeuden pysyvyyteen ja siihen, että ennalta arvaamattomasta syystä viranomaisen ei estäisi kaivospiirioikeuteen kuuluvien oikeuksien ja varallisuusarvojen hyödyntämistä.

Työryhmän esitys nykyisten kaivospiirioikeuksien raukeamisesta lain voimaantuloa seuraavan lyhyen neljän vuoden siirtymäajan jälkeen loukkaa siten kaivospiirien haltijoiden perustuslain mukaista omaisuuden suoja. Suhteutettuna niihin investointeihin, joita kaivospiirien haltijat ovat tehneet, etuoikeus määräaikaiseen kullanhuuhdentalupaan ei poista tai lievennä perusoikeuksien loukkaamista perustuslain tarkoittamalla tavalla.

Vaikutusarvioinnista

Työryhmä on mietinnössään esittänyt lainvalmisteluohjeiden mukaisesti, mutta yleiseen lainvalmisteluun verrattuna poikkeuksellisen laajan vaikutusarvioinnin. Vaikutusarvioinnissa on kuitenkin valitettavan vähälle huomiolle jäänyt ehdotuksen vaikutukset nykyisiin

kaivospiirioikeuksien haltijoihin ja heidän mahdollisuuksiinsa jatkaa elinkeinoaan tai käynnistää suunniteltua tulevaa elinkeinoaan.

Työryhmän mietinnön mukaan kullanhuuhdonta koskevilla ehdotuksilla ei arvioida olevan yritysvaikutuksia. Toimintaa harjoittavat pääsääntöisesti yksityishenkilöt, joista suurimmalle osalle kyse on harrastuksesta ja elämäntavasta. Suomessa on vain muutama henkilö, jonka voidaan katsoa elättävänsä itsensä kullanhuuhdonalla.

Työryhmä ei vaikutusarviointia tehdessään ole ottanut huomioon sitä tosiseikkaa, että enemmistölle kaivospiirien haltijoista kaivostoiminta on elinkeino ja lopuille kaivospiirien haltijoista se voi olla tällä hetkellä harrastusluonteista toimintaa, mutta samalla valmistautumista tulevaan elinkeinonharjoittamiseen.

Lisäksi työryhmältä on jäänyt huomioimatta se seikka, että yhden kaivospiirin omistajina on useimmiten useita henkilöitä, joille kaikille kullankaivu on elinkeino.

Vielä lisäksi perustuslain omaisuuden suoja on tarkoitettu jokaisen henkilön henkilökohtaiseksi suojaksi. Se, että perusoikeuksien loukkaus kohdistuu harvoihin henkilöihin, ei poista loukkausta tai sen vakavuutta.

Kullanhuuhdonta valtion mailla ja tasapuolinen kohtelu

Työryhmän selvityksen mukaan tällä hetkellä kullanhuuhdonta varten on voimassa kaivosoikeuksia yhteensä seuraavasti: Lemmenjoen kansallispuistossa 24, Ivalonjoella 2 ja puolittain Urho Kekkosen kansallispuistossa 1. Työryhmä ehdottaa, että kaivosoikeudet valtion mailla olevilla kullanhuuhdonta-alueilla raukeavat neljän vuoden päästä lain voimaantulosta.

Työryhmän esitys on tältä osin epälooginen. Kaivoslupa tulee olemaan maanomistajan kannalta rajoittavampi kuin kullanhuuhdentalupa. On siksi ristiriitaista, että työryhmä esittää mittavampia rajoituksia yksityiselle maanomistajalle kuin valtiolle maanomistajana.

Työryhmän ehdottaman 156 §:n nojalla aiemmin myönnetyt kaivospiirimääräykset ja kaivosoikeudet jäisivät voimaan. Ehdottamaansa 156 §:n 5 momenttia, jonka nojalla kaivosoikeudet valtion mailla olevilla kullanhuuhdonta-alueilla raukeavat neljän vuoden päästä lain voimaantulosta, työryhmä perustelee sillä, että näin kullanhuuhtajat saatettaisiin samanarvoiseen asemaan ja erityisesti siltä osin kuin toimintaa harjoitetaan kansallispuistossa tai erämaalaissa tarkoitettulla erämaa-alueella myös ympäristöperusoikeuden näkökulmasta.

Työryhmän perustelu on kestävä. Juuri tällä työryhmän ehdotuksella, ne kullanhuuhtajat, joiden kaivospiirit sijaitsevat valtion mailla joutuisivat epäedulliseen asemaan verrattuna niihin, joiden kaivospiirit sijaitsevat yksityisillä mailla.

Työryhmän mukaan perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöksen voidaan katsoa edellyttävän, että yksinomaan sillä seikalla, että toiminta aloitetaan eri ajankohtana, ei voida perustella samanlaista toimintaan harjoittavien huomattavasti toisistaan poikkeavia velvollisuuksia ja oikeuksia.

Työryhmän tekemä johtopäätös on yksipuolinen. Verrattaessa eri ajankohtana toimintansa aloittaneiden velvollisuuksia ja oikeuksia on samalla otettava huomioon ne taloudelliset arvot, joita

toimijat ovat sijoittaneet toimintaan ja jotka he menettävät, jos toimintaa rajoitetaan työryhmän esittämällä tavalla kaivospiirioikeuksien rautessa.

Yhteenveto

Lapin Kullankaivajain Liitto ry vaatii että konekaivun ja kaivospiirien lakkautus poistetaan lakiuudistuksesta kokonaan. Edellä kerrotuin perustein minkäänlaiset kompensatiot tai siirtymäajat eivät tule kyseeseen.

Uuden kullanhuuhdontaluvan osalta on huolehdittava siitä että realistinen mahdollisuus ammattimaiseen – myös koneelliseen – kullankaivuun tulee säilyttää. Koska kultaa kannattaa kaivaa vain sieltä missä sitä on, ei vertailua muihin Euroopan maihin voi lainsäädännöllisesti tehdä. Suomessa on Euroopan rikkaimmat irtokultaesiintymät.

Kullankaivua harrastuksena ei pidä väheksyä. Vaikka sadat harrastajat kaivavat vuositasolla vain viikon-pari, pitää huomata että ne ovat monille vuoden tärkeimmät viikot. Henkisen jaksamisen ja fyysisen kunnan parantajina kullankaivulla on varmasti jonkinlainen kansantaloudellinenkin vaikutus. Harrastuskullanhuuhtojille ehdotettu maksujen moninkertaistaminen on kestämatön lisäkustannus.

Lakiuudistuksen yritysvaikutuksissa väitetään ettei kullanhuuhdonnalla ole yritysvaikutuksia. Käytännön tilanne on aivan toinen: pelkästään Lemmenjoella on 15-20 yritystä ammattimaisen kullankaivun ja sen oheistoimintojen parissa.

Kommentit esitettyyn lakiuudistukseen pykälittäin

20 § Kullanhuuhdontalupa

Ehdotuksessa on esitetty:

”Kullanhuuhdonta-alueen enimmäispinta-ala olisi viisi hehtaaria. Ottaen huomioon kullanhuuhdonta-alueella sallitut toimenpiteet nykyistä seitsemän hehtaarin enimmäispinta-alaa on pidettävä liian suurena.”

Yllä oleva lausunnon sisältö ei aukene kullankaivajille. Olemme kysyneet kaivoslakityöryhmältä mitä tarkoitetaan ”sallituilla toimenpiteillä”, saamatta vastausta. Lainsäätäjän tarkoitus jää tältä osin täysin hämäräksi.

LKL on aiemminkin todennut että esitetty 5ha kullanhuuhdontaluvan (silloin 7ha valtauksen) koko on ammattimaisen koneellisen kaivun kannalta kerta kaikkiaan liian pieni. Vaikkakin keskimääräinen nykyinen lapiomiehen kultavaltaus on tuota kokoluokkaa, on annettava mahdollisuus myös koneelliseen ammattimaiseen kaivuun. Kaivettava alue on oltava riittävän suuri jotta sillä oleva kultamäärä mahdollistaa investointien tekemisen kaivu- ja rikastuskalustoon. Samoin pinta-alaa on myös oltava riittävästi kaivussa käytettävän veden selkeytysaltaiden tekoon. Aiemmin

ehdottamamme 15 ha on tällaiseen tarkoitukseen sopiva koko. Toisaalta, samassa lakiuudistuksessa ollaan valtausten (jotka ei siis koske kullankaivua) kokorajoitteet kokonaan poistamassa. Näin voitaisiin menetellä myös kullanhuuhdonnan osalta. Esitetyt kullanhuuhdontakorvaukset ovat (jopa esitettyä pienempinä) riittävä tae sille ettei kukaan hanki tarpeettoman suurta aluetta. Tässä yhteydessä on myös muistettava että lupaviranomaisella on esityksen mukaisesti (§36) mahdollisuus harkinnanvaraisesti pienentää haettua aluetta; sitä käytettäkään ylisuurten alueiden ja keinottelun estämiseksi..

Lakiehdotukseen kirjattu oikeus ottaa talteen korukiviä ja platinahippuja on tervetullut lisäys.

21 § **Kullanhuuhtojen velvollisuudet**

Haitan aiheuttamiskielto kulttuurihistoriallisille ympäristöille saa LKL:n periaatteellisen tuen.

On kuitenkin huomioitava että aikaisemmin on mm. rakennussuojelulailla suojeltu kulta-alueen vanha kämppä (Kankaisen kämppä Lemmenjoella). Näin on alue rauhoitettu kaivulta. Onnetonta asiassa on sen sijaan se että kyseiselle kämpälle ei ole sen jälkeen tehty mitään. Kämpä on romahtamaisillaan eikä todellakaan ole mikään kulttuurihistoriallinen ylpeyden aihe tällä hetkellä. Lopputulemana on pelkkä kiusanteko kaivajalle ja naurunaihe suojelulle.

Tällaisia tapauksia LKL ei toivo enää lisää. Mikäli asiaan on lainsäädännöllisin toimenpitein saatavissa parannusta, otamme ne kiitollisina vastaan.

22 § **Maa- ja kiviainesjäte**

Lapiolla tapahtuvaan kaivuun koko käsite ei voi kuulua.

Koneellisen kullanhuuhdonnan osalta asiasisältö hoituu jo nykyisin ympäristöluvan toimenpitein. Asia ei tuone mitään uutta, joskin vieroksumme sanan jäte käyttöä pilaantumattoman maa-aineksen yhteydessä.

23 § **Rakentaminen kullanhuuhdonta-alueelle**

Pykälässä kerrotaan rakentamisen olevan lähtökohtaisesti kielletty. Ammattimaiselle kaivajalle annetaan mahdollisuus tehdä väliaikainen, enintään viideksi vuodeksi tarkoitettu, kevytrakenteinen ja helposti siirrettävä rakennus. Ammattimaisuuden kriteerinä pidetään yksinomaan talteenotettua kultamäärää.

Pykälä sisältää melkoisen ristiriidan. Ammattimainen kaivu on luonteeltaan pitkäaikaista, kullankaivussa 5 vuotta on lyhyt aika. Pelkkä kaivun alueen inventointi ja kaivamisen vaatimien alaiden ja rikastamon rakentaminen vaatii useita vuosia. Tähän yhteyteen asumuksen rakentaminen ”viiden vuoden ajaksi” tuntuu käsittämättömältä. Pykälään kirjattu oikeus hakea rakennuslain mukaista rakennuslupaa toivottavasti hieman selkeyttää nykyistä tilannetta. Lomarakentamisen kieltäminen saa myös LKL:ltä kannatusta.

Ammattimaisuuden kriteerien osalta mainittu kultamäärä on tietyissä tapauksissa epäoikeuden mukainen. LKL on laatimassa yhteistyössä Metsähallituksen kanssa laajempaa normistoa ammattimaisen kaivun tunnusmerkeiksi.

24 § **Ilmoitus maastotöistä**

Maastotöiden ennakoilmoitusvaatimus on lakiehdotukseen kirjattu epäselvästi. Erityisesti kullanhuuhtonnan osalta asia voi saada aikaan riitelyä maanhaltijan ja kaivajan välillä.

25 § **Selvitys kullanhuuhtonnnasta**

Selvitys kullanhuuhtonnnasta vastaa nykyistä käytäntöä.

Viitaten keskusteluihin ammattimaisen kullankaivun kriteereihin, LKL toivoo raportin sisällön täsmentämistä siten että ammattimaisuuden kriteerit ovat löydettävissä tästä yhdestä ja ainoasta virallisesta dokumentista.

26 § **Kullanhuuhtonnan jälkitoimenpiteet**

Pykälä sisältää nykyisen käytännön mukaisia vaatimuksia kullanhuuhtonnan jälkitoimenpiteistä. Asiaan liittyy kuitenkin riidansiemeniä aiheuttavia termejä, esim: alueen saattaminen maisemallisesti tyydyttävään tilaan. Tämä tarkoittaa eri ihmisten mielestä erilaisia asioita. Lisää ongelmia syntyy siitä että aluetta ei samaan tapaan tarkisteta ennen kullanhuuhtonnan aloittamista. Nyt saattaa syntyä tilanteita joissa kullankaivaja joutuu tasoittelemaan jopa 50 vuotta vanhoja kaivumonttuja.

30 § **Lupahakemus**

Lähes kaikki kullanhuuhtonnta tapahtuu saamelaisten kotiseutualueella. Ehdotuksen mukaan kullankaivajan pitäisi hakemuksessa arvioida kullanhuuhtonnan vaikutuksia saamelaisten alkuperäisoikeuksien kannalta.

Kullanhuuhtonntaa on jo nyt harjoitettu 140 vuotta ko. alueella saamelaisten ollessa kaiken aikaa mukana myös kaivajina, joten lienee selvää ettei edes koko aikakauden yhteisvaikutukset ole merkittäviä. Pykälän kyseinen vaatimus lienee täten ylimitoitettu ja tarpeeton. Yleiset vaatimukset haitanteon estämiseksi lienee riittäviä.

Suunnitellun maastoliikenteen esittäminen jo lupahakemuksessa johtaa toivottavasti selkeämpään kuin nykyinen sekava tilanne. LKL näkee asian positiivisena.

31-32 § **Lausunnot lupahakemuksesta**

Kullanhuuhtonnan osalta hakemukseen pitää esityksen mukaan saada lausunnot hyvin monelta taholta. LKL pitää asiaa tarpeellisena mikäli kultaa lähdetään etsimään kokonaan uudelta alueelta. Sen sijaan hakemuksen kohdistuessa vanhoille kulta-alueilla (esim. Sotajoen varsi), voi asian varmasti hoitaa paljon kevyemmälläkin byrokratialla.

33 § **Muistutukset ja mielipiteet**

LKL:n näkemyksen mukaan liioitellun laaja muistutus- ja mielipidekierros ei ole perusteltu kun tarkoitetaan kullan etsimistä.

34 § **Tiedottaminen**
Esityksen mukaan kullanhuuhdentalupahakemusten osalta tiedoksianto ei tarpeellinen. LKL tukee esitystä tältä osin.

36 § **Lupaharkinnan perusteet**
Pykälään on varattu harkinnanvaraisuus haettavan kullanhuuhdonta-alueen pienentämiseksi.
Viitaten siihen mitä esitämme pykälässä §20, kannatamme harkinnanvaraisuuden käyttöä ylisuurten alueiden ja keinottelun estämiseksi.

37 § **Kullanhuuhdentaluvan myöntämisen esteet**
Voimassa olevan lain pakollinen karenssi-aika on poistettu ja luvan saanti on mahdollista evätä mikäli on aikaisemmin laiminlyönyt velvollisuuksiaan. LKL näkee pykälän kokonaisuudessaan erinomaisena.

Huomattakoon että kullanhuuhdentaluvan myöntämisen esteenä luetellaan :

9) aiemmin valtausalueena olleelle alueelle, ennen kuin valtausluvan raukeamisesta tai peruttamisesta on kulunut kolme vuotta, jos asianomainen lupa oli voimassa yhteensä enintään kolme vuotta, ja muutoin sen jälkeen, kun viisi vuotta on kulunut luvan raukeamisesta tai peruuttamisesta;

Kirjaimellisesti tulkittuna tämä tarkoittaisi nyt voimassa olevan valtauksen umpeutuessa kolmen vuoden karenssia. Uskoaksemme näin nimenomaan ei ole tarkoitus (vrt. §155).

44 § **Kullanhuuhdentaluvassa annettavat määräykset**

Kullanhuuhdentaluvassa annettavien määräysten luettelo on kerrassaan vaikuttava. Epäilemättä osa määräyksistä on paikallaan, mutta epäily herää jääkö enää elintilaa ammattimaisen kullankaivun harjoittamiseen. Esimerkkinä saamelaisten alkuperäiskansojen oikeuksien turvaaminen saamelaisalueella, kolttien osalta samoin. Emme voi kuin arvailla näiden asioiden käytännön vaikutusta kullanhuuhdonnan harjoittamiseen.

52 § **Kullanhuuhdentaluvan määräaikaisuus**

Pykälään on varattu huomattava määrä harkinnanvaraisuuden kriteerejä 4-vuotisen luvan lyhentämiseksi. LKL ei kaikista ole samaa mieltä. Miten esimerkiksi kullanhuuhdonta-alueen sijoittuminen erämaa-alueelle tai kansallispuistoon voisi olla kaivuaikaa lyhentävä seikka.

Yhtenä kriteerinä mainitaan kaivun ammattimaisuus. Ammattimaisuuden ainoana kriteerinä mainitaan saatu kultamäärä, joten ennen kaivun aloittamista lienee mahdotonta todistaa ammattimaisuutensa. Tämänkin kriteerin osalta asia lainsäätäjän tarkoitus jää hämärän peittoon.

53 § **Voimassaolon jatkaminen**

Kullankaivun jatkamismahdollisuus kolme vuotta kerrallaan on parannus voimassa olevaan lakiin nähden. Käytännön seikat tarkastusten, maisemointitöiden jne. osalta sanelee aikanaan toimivuuden. Lapin Kullankaivajain Liitto edellyttää asian käytännössä toimivan niin että ammattimainen kaivu on todella mahdollista tehdä keskeytyksettä, ilman että alue pitää esimerkiksi kolmen vuoden välein maisemoida ja rakennelmat purkaa.

54 § **Kullanhuuhdontaluvan raukeaminen**

Pykälä sisältää epäinhimillisen ehdon luvan raukeamisesta. Kullanhuuhdontakausi on ilmasto-olosuhteiden vuoksi vain kolmen-neljän kuukauden mittainen. Yhden vuoden keskeytyminen saattaa syntyä jo muutaman viikon sairastumisesta väärään aikaan vuodesta. Pykälään sisällytettyä keskeytymisehtoa pitää jatkaa vähintään kahteen vuoteen.

56-57 §§ **Kullanhuuhdontaluvan muuttaminen ja peruuttaminen**

Pykälä saa LKL:ltä periaatteellisen kannatuksen. Huomioitakoon kuitenkin että pykälän sisältö on lähes täydellisesti päällekkäinen nykyisten ympäristölupien ehtojen kanssa.

86 § **Kullanhuuhdontakorvaus**

Esitetty korvaus: ”... 50 euroa hehtaarilta, missä on otettu huomioon rahanarvon muutos ja luopuminen valtiolle tulevasta valtausmaksusta sekä kullanhuuhdontalupaan perustuvien oikeuksien laajuus verrattuna valtauslupaan.” nostaa kertaheitolla korvausmaksun moninkertaiseksi.

Verrattuna sekä nykyisiin maksuihin että porrastetusti nousevaan ehdotettuun valtauskorvaukseen, LKL pitää 50 euroa hehtaarilta selvästi tarpeettoman suurena. LKL ehdottaa kullanhuuhdontakorvaukseksi valtauskorvauksessa käytettävää toisen korotuspykälän mukaista 30 euroa hehtaarilta, joka riittää varmasti kompensoimaan kaikki esitetyt näkökohdat.

87 § **Vahinkojen ja haittojen korvaaminen etsintä-, valtaus- ja kullanhuuhdonta-alueella**

Ottaen huomioon se että kullanhuuhdonta on harjoitettu perinteisillä kullanhuuhdonta-alueilla jo yli 100 vuoden ajan, rinnan alueen muiden maankäyttömuotojen ja elinkeinojen kanssa ilman että korvattavaa haittaa olisi todettu aiheutuneen, on kullanhuuhdonnan liittämistä tähän pykälään pidettävä tarpeettomana. Pykälä §6 ”Yleiset velvollisuudet” on riittävän kattava aiheutuvien haittojen ja vahinkojen kattamiseksi.

91 §

Vakuus kullanhuuhdonnassa

Esitetty vakuus on sisällöltään jo nyt käytössä maanhaltijan vaatimana. LKL on perustellusti todistanut nykyiset maanhaltijan vaatimat vakuudet ylimitoitettun suuriksi.

Lakiuudistuksessa esitetään että vakuuden suuruuden määrää kaivosviranomainen. LKL pitää tätä periaatteellisesti oikeana ratkaisuna ja olettaa ettei synny kahta päällekkäistä vakuusvaatimusta edes siirtymäkauden aikana. Samoin LKL esittää jo tässä vaiheessa valmiutensa neuvotella vakuuksien suuruudesta taustana vuosikausien toteutuma ja tilastointi vakuuksien todellisesta käyttötarpeesta.

Luvan hakijan vakavaraisuuden huomioiminen on totisesti tarpeen, koska nykyinen maanhaltijan yksipuolisesti sanelema vakuus on käytännössä estänyt vähävaraisten henkilöiden mahdollisuuden harjoittaa kullankaivua oman valtauksen nojalla.

156 §

Kaivospiirit

Lausunnon alkuosaan viitaten Lapin Kullankaivajain Liitto ei tule hyväksymään koneellisen kullankaivun kieltoa, eikä kaivospiirien lakkauttamista missään muodossa.

Lisäksi pykälässä asetetaan myös kullanhuuhdonnan kaivospiireille samat vaatimukset mm. turvallisuusasioiden osalta kuin isoille, kovan kiven kaivoksille. Asiassa ei ole mitään periaatteellista vääryyttä, mutta ahtaasti lain kirjainta tulkiten tullaan eriskummallisiin tuloksiin. Esimerkiksi ministeriön kouluttaman turvallisuuspäällikön vaatimus kultamontulle näyttää tässä vaiheessa vähintään hätävarjelun liioittelulta.

-----+-----+-----+-----+-----+

Tukilausunnot

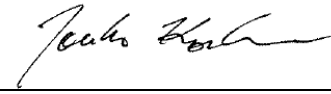
Sen lisäksi mitä tässä lausunnossa sanotaan, LKL tukee Kaivannaisteollisuus ry:n 27.11.2008 jättämää lausuntoa.

Todettakoon että kullankaivajien toiminta-alueen kaikki kunnat Inari, Sodankylä ja Salla sekä mm. Lapin Liitto ovat ilmaisseet positiivisen suhtautumisensa kullankaivuun ja tukevat LKL:oa kaivoslakiuudistukseen liittyvissä asioissa.

Suoraan Työ- ja Elinkeinoministeriöön toimitettujen lausuntojen lisäksi liitämme oheen Lapin Kullankaivajain Liitolle toimitetut tukilausunnot kaivoslakiuudistukseen liittyen:

- Sodankylän kunta
- Visuveden kullanhuuhtajat ry
- Lapinkullan Ystävät ry
- Lemmenjoen Lomamajat Oy

Oulussa 2.12.2008

Jouko Korhonen
puheenjohtaja, Lapin Kullankaivajain Liitto ry

7.11.2008

KAIVOSLAIN UUDISTAMINEN

Olen tutustunut työryhmän valmistelevaan esitykseen uudesta kaivoslaista. Tyrmistykseksi olen joutunut toteamaan, että lain uudistuksen tarkoituksena ei suinkaan ole kaivostoiminnan edellytysten turvaaminen vaan päinvastoin, mikäli laki nykyisessä muodossa hyväksytään, se ei ainoastaan lopeta koneellista kullankaivuuta, vaikeuta oleellisesti kullanhuuhdontaa vaan lopettaa juniorikaivosyhtiöiden malmien etsinnän ja koko kaivosteollisuuden.

Voimaan astuessaan laki saattaisi koko kaivannaisteollisuuden täysin eri arvoiseen asemaan muiden elinkeinojen ja toimialojen suhteen.

Sodankylän kunnan puolesta voin vakuuttaa, ettei niin koneellisesta kullankaivuusta kuin kullanhuuhdonnasta ole ollut kuntalaisille tai matkailijoille haittaa. En ole kuullut yhdenkään muunkaan paikallisen tahon valittaneen asiasta saati sitten vaatineen sen toiminnan lopettamista.

Päinvastoin rikas ja elävä kultaperinne on yksi Sodankylän kunnan vahvuuksista ja olemmekin tehneet runsaasti yhteistyötä mm. Tankavaaran kultakylän ja Kultamuseon kanssa. Olemme tukeneet kullanhuuhdonnan SM- ja MM-kisoja.

Näemme kullanhuuhdonnan olevan tulevaisuudessa yksi merkittävin kesämatkailua lisäävä tekijä, jota kohtaan tunnetaan kasvavaa kiinnostusta.

Omasta puolesta toivotan Teille menestystä taistelussanne epäoikeudenmukaista ja erittäin asenteellista kaivoslain uudistusta vastaan.

Tapaamme varmasti asian yhteydessä Rovaniemellä 14.11.2009

Terveisin

Kauko Nurmela
yritysiasiames
0400-291271

Visuveden kullanhuuhtajat ry

7.11.2008

Mäntylänmäentie 2
34870 VISUVESI

LAPIN KULLANKAIVAJAIN LIITTO RY

KANNANOTTO KAIVOSLAKITYÖRYHMÄN 8.10. ANTAMAAN LAKIUUDISTUSESITYKSEEN

Visuveden Kullanhuuhtajat ry on vireästi toimiva kullanhuuhtontayhdistys jonka jäsenistö koostuu pääasiassa lapiokaivajista ja alan harrastajista.

Yhdistyksemme jäsenistö on ihmeissään kaivoslakityöryhmän esityksestä ja työryhmän työskentelyyn/lakiesityksen valmisteluun liittyvistä seikoista:

Työryhmän pitkään kestäneeseen työskentelyyn olisi pitänyt sisällyttää asiantuntijajäsenenä kullankaivuun edustaja.

Tuntuu kohtuuttomalta väärydeltä sellaiset lakiesityksen perustelut jolla koneellinen kullankaivuu ja kullankaivuukulttuuri ajettaisiin alas neljän vuoden siirtymäajoin. Lakiesityksen perusteet ovat mielestämme kaikilta osin väärät ja ovat vain mutu-tuntumaa ja asiantuntemattomuutta kaivuun todellisesta tilasta ja tärkeän kulttuurin olemassaolosta.

Mielestämme kullankaivuuseen liittyvät lakiesityksen kaikki kohdat on välittömästi palautettava uuteen valmisteluun.

Valmistelun palauttaminen ei vaadi kohtuutonta lisäaikaa sillä on olemassa riittävästi tutkittuakin tietoa kullankaivuun säilyttämiseksi kaivospiirialueilla ja merkittävän kultakulttuurin suojelemiseksi.

Tämä kannanotto on tarkoitettu tukemaan Lapin Kullankaivajain liitto ry:n kannanottoja ko.asiasta, ja voidaan liittää virallisiin asiakirjoihin.

Ruovedellä 7.11.2008

Tapio Vaali
Puheenjohta
Visuveden kullanhuuhtajat ry

Lapinkullan Ystävät ry
Puheenjohtaja Pentti Hongisto
Nikkolantie 12
61850 KAUAJOKI

2.12.2008

LAPIN KULLANKAIVAJAIN LIITTO RY

KANNANOTTO KAIVOSLAKIEHDOTUKSEEN 8.10.2008

Lapinkullan Ystävät ry on lähes neljännesvuosisata sitten perustettu aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on vaalia Lapin kullan ja kullanhuuhtontaperinteen arvostusta. Jäseniä yhdistyksessä on noin viisisataa ja se on tukenut kultaperinteen säilymistä monin eri tavoin.

Lapinkullan Ystävät ry katsoo sataneljäkymmentä vuotta sitten alkaneen ammattimaisen kullankaivun säilymisen Lapissa äärimmäisen tärkeänä. Kullankaivu on tuonut pohjoiseen Lappiin ainutlaatuisen erityispiirteen, joka on vaikuttanut ja yhä vaikuttaa positiivisesti niin taloudellisesti, matkailullisesti kuin imagollisestikin näihin kultakuntiin ja koko Lappiin. Ammattimainen irtokullankaivu Lapissa on eurooppalaisittain ainutlaatuista ja maailmallakin harvinaista, koska taloudellisesti kannattavia esiintymä on harvassa.

Yhdistyksemme on erittäin hämmästynyt ja huolissaan 8.10. annetusta kaivoslakiehdotuksesta, joka lopettaisi lyhyen ajan kuluessa ammattimaisen kullankaivun. Ehdotus ei perustu mielestämme tosiasioihin ja siitä paistaa asiaan perehtymättömyys, tietämättömyys ja seurausten ymmärtämättömyys.

Lisäksi olemme huolissamme harrastuspohjaisen lapiokullankaivun kustannusten merkittävästä nousemisesta. Kullankaivu on tältä osin säilytettävä jokaisen saavutettavissa olevana pitämällä valtauskorvaukset kohtuullisena.

Toivomme, että ehdotus palautetaan uudelleen valmisteluun välittömästi.

Lapinkullan Ystävät ry:n psta

Pentti Hongisto

puheenjohtaja

Lemmenjoen Lomamajat oy
Ahkun Tupa
Lemmenjoentie 1030
99885 LEMMENJOKI

Lapin kullankaivajain liitto ry
Puheenjohtaja Jouko Korhonen

TUKILAUSUNTO KAIVOSLAKIUUDISTUKSEEN

Lemmenjoen kullankaivuu on muodostanut oman alueellisen matkailuimagonsa vuosikymmenien ajan. Sen lakkauttamisen myötä välilliset vaikutukset heijastuisivat myös yrityksemme toimintaan.

Lemmenjoella 2.12.2008

Lemmenjoen Lomamajat Oy

Margetta Jompan-Tiainen
Toimitusjohtaja